

בענין סתם חרמים

ר' יהודה בן בתירה אומר סתם חרמים לבדק הבית וכו' וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים וכו'. והיעב"ץ בהגהותיו הק' ממשנה נדרים סוף פרק ב' דאיתא שם לר"מ דאסור משום סתם חרמים להחמיר ולר' יהודה בגליל אסור דאינם מכירים בחרמי כהנים וביהודה מותר דכוונתו לחרמי כהנים. ולמה לא חילק המשנה כאן בין יהודה לגליל, ור' יהודה בין בתירה ניחא דהוי מנציבין דהוא בחו"ל כדאיתא בפסחים דף ג' ע"ב אבל לחכמים קשה. והתפארת ישראל הביא דבנו הק' לו זה, ותי' התפא"י דנדרי איסור הלך אחר לשון בני אדם וכשיש ב' משמעויות אזלינן להחמיר, אבל נדרי הקדש הולכים אחר לשון תורה וכאן בהמשנה נחלקו מהו לשון התורה וילפינן מקראי.

בדין חרם

רש"י ד"ה חרמי כהנים אין להם פדיון וכו' אבל חרמי בדק הבית יש להם פדיון דאדעתא דהכי אחרמינהו דאין ראוי לבדק הבית אלא מעות עכ"ל. והק' הטל תורה והמוצל מאש דמשמע מרש"י דהא דיכול לפדות הקדש בדק הבית הוא משום דגוף הדבר אינו ראוי לבדק הבית, וקשה דבכל דוכתי מבואר דאף אם הקדיש אבנים וכדומה הראויין לקבעו בבית המקדש גם כן יכול לפדותו, והניחו בצ"ע.

והנראה בזה דלקמן איתא ההוא גברא דאחרמינהו נכסי בפומפדיתא וכו' עיין הסוגיא, והגמ' הק' דאין חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ותי' דזהו רק גבי קרקע של ארץ ישראל אבל מטלטלין או קרקע חוץ לארץ יש חרמים אף בזמן שאין היובל נוהג. והנה רש"י שם ד"ה כתיב מבואר דהקושיא הן על מ"ד דסתם חרמים לכהנים והן על מ"ד דסתם חרמים להקדש בדק הבית, ולפי זה שדה אחוזה בארץ ישראל א"א להחרים אף אם לחרם בדק הבית. אבל הרמב"ם הלכות ערכין פרק ח' הלכה י"א כתב דאין חרמי כהנים נוהגים בזמן שאין היובל נוהג, אבל חרמי בדק הבית נוהגים אף בזמן שאין היובל נוהג, וכתב הלחם משנה דהרמב"ם סבר דקושיית הגמ' דאין חרם נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג הוא רק על מ"ד דסתם חרמים לכהנים. והגרי"ז ביאר סברת פלוגתתם דהרמב"ם סבר דא"א לומר דחרמי גבוה הוא רק בזמן שהיובל נוהג דמאי שנא מהקד בדק הבית, אבל רש"י סבר דחרם הוא דין אחר לגמרי אף חרם גבוה אלא שדינו הוא לילך להקדש ולכן החרם אינו אלא בזמן שהיובל נוהג.

ונראה לי בהסבר דבר זה דחרם הוא דין אחר ע"פ מה דאיתא בספר החינוך דחרם הוא לשון אבדון וקללה ואינו לשון הקדש רק דאם עושה כן הקב"ה נוטל הדבר להקדש, ולכן אינו כמו הקדש אלא שיש לו דינים מיוחדים משלו, ולכן אינו נוהג בקרקע ארץ ישראל אלא בזמן שהיובל נוהג. ולפי זה יהיה ס"ד דאף דשאר בדק הבית יש דין פדיון מ"מ חרם דהוא דין אחר לא היה דין פדיון, ולכך הוצרך רש"י לומר דהא דאית ליה פדיון הוא מסברא דאין להקדש תשמישו בגופו, ואולי אם יש תשמיש בגופו אולי אין לה פדיון בחרם, או דחרמים אזלינן בתר רוב וע"פ רוב אין לה עוד תשמיש.

בענין אם להלכה פסקינן סתם חרמים לכהנים או סתם חרמים לגבוה

אמר רב הלכה כר' יהודה בן בתירה וכו' עיין כל הסוגיא. והרמב"ם הלכות ערכין פרק ו' הלכה א' פסק דסתם חרמים לכהנים וכן פסק הבה"ג והחינוך, והק' הכסף משנה למה לא פסק כרב ואף דעולא סבר דסתם חרמים לכהנים מ"מ אין הלכה כעולא במקום רב והניח בקושיא. ויש כמה תי', הלחם משנה תי' דכיון דמשנה קאמר דלחכמים ילפינן מקדש קדשים לה' לומר שחרם חל על קדשי קדשים וקדשים קלים, ור"י ב"ב יליף בזה מדכתיב תקדיש ורבנן יליף מתקדיש דמצוה להקדיש בכור ור' ישמעאל סבר דאין צריך להקדיש. ונמצא ע"פ חשבון דאם סבר דמצוה להקדיש אין לנו קרא לומר סתם חרמים לה' ובהכרח סתם חרמים לכהנים, וכיון דהרמב"ם פסק מצוה להקדיש ומוכרח לומר כן מסוגיא דנזיר א"כ מוכרח לפסוק סתם חרמים לכהנים.

והמשנה למלך כתב דהרא"ש פסק דסתם חרמים לגבוה והובא בטור יורה דעה סי' ש"ו. והלקוטי הלכות תמה דלא נמצא כזה, וביאר דכוונתו דכיון דהרא"ש פסק דאין מצוה להקדיש בכור א"כ צריך לומר דתקדיש הוא לומר דמקדישו הקדש עילוי ואיתא קדש קדשים לה' לומר דסתם חרמים לגבוה.

והסמ"ג כתב דרב פסק סתם חרמים לכהנים, ועיין ברכת הזבח וצאן קדשים שביארו היאך מפרש הגמ' ועכ"פ מאחר דהסמ"ג מפרש כן יכול לומר דגם הרמב"ם פירש דלרב סתם חרמים לכהנים ופסק כרב.

בענין אם יכול לפדות מטלטלין שהדישו על שוה פרוטה

תוד"ה שקול ד' זוזי וכו' ואם תאמר והא אמר בפ"ק דע"ז אין מקדישין וכו' בזמן הזה ואם הקדיש וכו' בהמה תעקר פירות וכלים ירקבו וכו' וצ"ל דדוקא במטלטלין קאמר דירקבו וכו' והא במקרקעי איירי וכו' עכ"ל. ונמצא חומרא גדולה דאסור לפדות מטלטלין בשוה פרוטה בזמן הזה, אבל הרי"ף שם כתב דאם רצה לפדות יפדה, וכן הרמב"ם הביא הן הברייטא דמסכת עבודה זרה והן הא דיכול לפדות בפרוטה, והא דאיתא ירקבו היינו אם לא יפדה וכן פי' הראשונים בבבא מציעא, והריטב"א הישנים ב"מ דף נ"ז וכן המאירי הוסיפו דאם המקדיש אינו כאן אינו יכול לאחר לפדות בשוה פרוטה. ולא איתא בפוסקים האיך פסקינן, ומסתמא יכול להקל באיסור דרבנן בפלוגתא דרבוותא.